

NAROČNINA:

Letna:	Akademiki . . .	30 Din
	Drugi	40 Din
Mesečna:	Akademiki . . .	4 Din
	Drugi	5 Din

Čekovni račun številka 17.139

Uredništvo in uprava:
UNIVERZA, Ljubljana.

22. JANUARJA 1937.

1551

Debata v vladi, amandmani!

Kemični inštitut,
Hidrotehnični laboratorij,
500.000 za pripravljajna
dela za bolnišnico.Bodo zastopniki Slovencev v
vladi nosili odgovornost, če
ne storé svoje dolžnosti v
tem odločilnem trenutku?

AKADEMSKO GLASILO ZA UNIVERZNA IN JAVNA VPRAŠANJA

Naš odgovor

Kdor zasleduje delo naše dijaške mladine, zlasti akademske, se mora s skrbjo vpraševati, kako se bo ta reč končala. Skoro sleherni mesec nas preseneti s kako novo akcijo. Gradi kemični inštitut, izpopolnjuje univerzo, povečuje bolnišnico, skuša pomagati tehnični fakulteti — same akcije. . . .

»Slovenec«, 14. januarja 1936.

Ko je pred tremi leti in pol začela peščica neorganiziranih študentov na naši univerzi akcijo za univerzitetno knjižnico, takrat se ni nihče zavedel, da je bil s tem storjen korak, ki je bistveno prusmeril delo in hotenj emed študenti na slovenski univerzi.

V času političnega pritiska, ki je vladal takrat in na katerega je slovenska javnost reagirala s skrajnim pesimizmom in sklepso, je bilo malo ljudi na slovenskem, ki niso pesimistično zmajevali z glavami ob tem pojavu in še maloštevilnejši so bili oni, ki so iskreno pomagali študentom pri njihovem delu. Ne vemo, če se je takrat kdo vprašal, ali je naloga dvajsetletnega človeka, da skrbi za kulturne institucije, in kaj je pripeljalo slovenskega študenta do tega, da je začel z delom in si nadel nalogo, ki je vse prej ko delo in naloga študenta. In ne vemo, koliko ljudi je ob tem pojavu zaskelala vest, da ti mladi ljudje delajo prav za prav to, kar bi morali mi, popravljajo, kar smo mi zamudili in zagrešili.

In vendar je bil to prvi signal nove mladine, signal novega hotenja in novega dela, med slovensko mladino, ob katerem bi pričakovali, da se bodo zganili vsi oni, ki so za tako delo poklicani. Toda nihče ni prišel, nikogar ni bilo, ki bi prevzel delo in skrb za slovensko univerzo z ramen študentov, nikogar, ki bi ustvaril razmere, da takih akcij za slovensko univerzo sploh ne bi bilo več potreba. Bilo ni nikogar takrat in ga še danes — ni! Dejstvo, da študentska akcija po treh letih še obstoji, dejstvo, da je moral slovenski študent razširiti svoj program in svoje delo, če hoče, da bo slovenska univerza vsaj malo podobna pojmu univerze, to dejstvo neizpodbitno dokazuje, da se razmere od takrat niso prav nič izpremenile. Nihče se ni vprašal takrat in nihče se ne vprašuje danes, v kakšnih razmerah živi slovenska univerza in kakšne so prilike, v katerih živi in se pripravlja za življenje »cvet slovenskega naroda« — njegova akademska mladina.

Nihče? O pač — ljubljanski »Slovenec«.

Slovenski akademiki so bili zadnje čase že opetovano predmet ostrih napadov teoa lista, ki mu kar ni več všeč to, kar se dogaja danes na naši univerzi. Vedno pogosteje jadikuje o nesrečni politizaciji današnje slovenske mladine, vedno pogosteje daje dobre nasvete, naj mladina raje študira in se mirno pripravlja na svoj lepi bodoči poklic, in naj nikari ne zboruje in ne vznemirja lepega miru v beli Ljubljani. Študij in zgolj študij, to je naloga študentov, kvečjemu še da kolportirate dobri katoliški tisk, ne pa politika, vi mladi ljudje, politiko pustite pa kar v miru in jo mirno prepustite drugim — bolj poklicanim in zmožnejšim.

Navadili smo se že dobrih naukov teh gospodov, dobro poznamo to pesem, saj je ni iznašel še »Slovenec«. Saj so jo že peli v raznih durih in molih vsi reakcionarji brez izjeme in brez razlike že nekaj stoletij sem, po tem lepem delu sveta, ki se imenuje Evropa. Pesem — o dobrem državljanu. N inas presenečala in ne razburjala.

V zadnjem času pa sta izšla v »Slovencu« dva članka, ki zahtevata da nanju odgovorimo, ker je njuna ost dobro namerjena in preračunjena, posebno pa še zato, ker ju je prinesel list, ki ima v sedanjem momentu poseben značaj in njegovo mnenje ni mnenje kogarsibodi.

V teh dveh člankih, ki sta si sledila v teku nekaj dni, se je »Slovenec« dotaknil sila delikat-

nega vprašanja — vprašanja študentskih akcij. In »Slovenec« je udaril po razmerah, ki so povzročile akcije? Ne. — Udaril po ljudeh, ki so krivi teh razmer? Tudi ne. — Udaril je po študentih in jih znova zapodil nazaj v šolske klopi!

Priznamo, »Slovenec« nas ni niti najmanj presenetil, kakor ni presenetil nikogar, ki pozna malo bolje ljudi okoli tega časopisa. Presenetil in razburil je samo one, ki so sprejeli kot čisto zlato vse, kar piše ta list, in ki so verjeli v iskrenost slovenskih jeremijad o pravicah slovenskega naroda, slovenskega jezika, slovenske univerze, slovenske gospodarstva, slovenskega . . . itd. Nas ni! In če smo odkriti, priznamo tudi to, da smo to pričakovali in tudi to, da smo tega veselili. Veseli, da je »Slovenec« natočil zopet enkrat čistega vina.

Toda pustimo veselje ob strani in se vprašajmo, kaj je pripeljalo »Slovenca« do tako odkrite besede?

Razumemo prav dobro, da razburja krog okoli tega lista, če se slovenski študent ni zadovoljil z biblioteko, da ne pusti spati na latorikah vseh neštevilnih zaslugarjev za biblioteko, da postavlja vedno nove in vedno večje zahteve. Dobro, pre-dobro razumemo vzdih: Le kam bo to pripeljalo! Toda hujša in še vse hujša posledica takih akcij je, da vzgajajo mlade ljudi k realnemu gledanju razmer in prilik okoli sebe, da ob takem konkretnem delu opazijo, da ni vse zlato, kar se sveti, da dobro pretehtajo ljudi, s katerimi pridejo ob tem delu v stik — pretehtajo, sodijo in obsojajo z vidika koristi in pravice slovenske univerze in s tem tudi pravice in koristi slovenskega naroda. In sodba mladega človeka je težka, ker je poštena. Dejstvo, da je slovenski študent začel hoditi po svojih potih in se pri svojem delu za našo univerzo zanaša zgolj nase in na svoje moči, to dejstvo kaže in kaže nedvoumno oim neizprosno, da si je slovenski študent svojo sodbo že naredil in — obsodil!

Danes dorašča na slovenski univerzi mladina, ki gleda z odprtimi očmi v svet, ki si ne dela nobenih iluzij in ki se danes pripravlja, da vstopi jutri v življenje, ter z istim elanom in isto poštenostjo, kot se danes bori za svojo univerzo, nadaljuje svoje delo, da potegne zavoženi slovenski voz iz jarka. Mladina, ki se bo pri svojem delu zanašala zgolj nase in na svojo poštenost. O, ta mladina dobro ve, da potrebuje Slovenija strokovnjakov, toda ne takih, ki danes pišejo (»Slovenec« 10. januarja 1937), da je ljubljanska bolnišnica dobra in bo zadostovala še za nekaj generacij in da bi bila postavitev nove bolnišnice, ki bi lahko sprejela tudi kliniko, neupravičena potratnost, ampak strokovnjakov, katerim bo prvi zakon to, da bodo pri vsem svojem delu imeli vedno in povsod pred očmi interese in pravico celokupnega slovenskega naroda. Mladina, ki je trdno odločena, da koraka po poti, k boljši in srečnejši usodi Slovencev.

Razumemo, da to boli, toda nobeni napadi in noben evvire nas ne bodo odvrnili od naše poti in naših ciljev. Naš odgovor na vsak napad in na vsakovo oviro bo le ta: delo, delo, podvojeno delo po začrtani poti. Če nas »Slovenec« napada, je to le en sam nov dokaz, da smo na pravi poti!

Literarni večer

V sredo 13. januarja so priredile visokošolke v Domu lep in dobro obiskan literarni večer, na katerem sta nastopila Božo Vodušek in Bogomir Magajna. Vodušek je bral najprej iz svoje prve neobjavljene zbirke Boj s poezijo, resnico in življenjem. Pesmi razodevajo še precej ekspresionističnega duha, nagnjenja k groteskni viziji sveta, intelektualnega patosa. Opaziti je bilo, da se poslušalstvo pri prvih ni moglo vzgati, ne samo, ker se že ne more več živjeti v takratno razpoloženje, marveč tudi zastran še ne izčiščenega in nezadovoljivo izoblikovanega doživljanja teh prvih pesmi. Kakor se je doživljanje urejalo in si iskalo melodičnih oblik, je tudi rasla sugestija pesmi, ki so zaradi tega ne samo vez, ampak že bliže drugi, tudi še ne objavljeni zbirki Začarani svet, v kateri prevladuje sonet. V teh madrigalih in sonetih

Dr. Pavel Turner

Dne 21. januarja poteka 95 let od rojstva velikega mecena naše univerze, dr. Pavla Turnerja. Ob spominu na tega moža bi si morali približati njegovo osebnost, ki je poleg še nekaterih tesno povezana z razvojem naše univerze in preko nje z veliko dobo slovenske zgodovine, ko so Slovenci prav v boju za univerzo preživeli prvo razodetje svojega političnega življenja. Turnerjevo ime se sicer ne omenja v akcijah, ki so se vodile za ljubljansko univerzo. Saj Turner ni bil ne politik ne kakršenkoli predstavnik tega ali drugega kroga na Slovenskem, temveč je bil vso svojo moško dobo zasebni učitelj in vzgojitelj v tujini. Toda Turner je poleg Oražna edini, ki je po ustanovitvi naše univerze mislil na slovenske študente in skušal pripomoči, da se čim bolj dvigne njihova izobrazba. V ta namen je določil ob svoji smrti 1924 vse svoje premoženje za ustanovo, ki naj omogoči slovenskim doktorjem filozofije in juridične fakultete v Ljubljani enoletno bivanje v inozemskih kulturnih in znanstvenih središčih zapadne Evrope s smotrom, da nadaljujejo svoje strokovne študije in si obenem pridobijo tiste splošne in družabne izobrazbe, ki je znak omikanega in kulturnega človeka.

Čeprav bo Turnerja ohranila naši zgodovini predvsem njegova ustanova, vendar zgolj to dejstvo ni dovolj za vrednotenje Turnerjevega življenja in dela, po katerem se nam ta mož razodeva kot ena izmed osebnosti, kakršne so bile med Slovenci redke. Ta ustanova je le zadnje in obenem največje dejanje Turnerja, ki je, brž ko si je zagotovil življenjsko eksistenco, s prihranki iz tujine pomagal vrsti slovenskih študentov, potem nekaterim umetnikom in mnogim našim gospodarskim, kulturnim in političnim organizacijam, ki so se takrat ustanovljale. Pri tem delu ga je vodil veliki smoter, dvigniti Slovenijo na stopnjo, ki jo je dosegla demokratska zapadna Evropa. Turner si je v neposrednem dotiku z naprednim svetom ustvaril velik koncept slovenskega življenja, ki ga je presojal z evropskih vidikov in mu postavljajal za vzor najnaprednejše dežele. Mi vidimo danes v Turnerju človeka, ki je bil po kulturnem razgledu enak najnaprednejšim izobražencem preteklega stoletja in ki je obenem globoko koreninil v svojem narodu. Izmed naših kulturnih delavcev so sicer še nekateri, ki so se povzpeli do evropske višine. Toda Turner je bil med tistimi redkimi, ki so se določno zavedali, da je pogoj kulturnemu in političnemu napredku Slovencev njihov gospodarski razvoj in ki so se trudili, ta razvoj pospešiti.

Že osmo leto odhajajo slovenski doktorji s podporami iz Turnerjeve ustanove v tujino. Vedno jih spremljamo v pričakovanju, kaj bodo dali narodu, iz katerega je Turner izšel in kateremu je posvetil vso skrb, in za koliko bodo slovensko življenje približali smotru, ki ga je videl Turner v zapadni Evropi — demokraciji kot osnovi vsega narodnega napredka. Srečni bomo, če bomo mogli čez leta šteti med najpomembnejše slovenske izobražence, borce in delavce za demokracijo, gospodarski in kulturni napredek — doktorje, ki so uživali Turnerjevo ustanovo. Ob tej misli se klanjamo Turnerjevemu spominu!

je isti Vodušek, le da veliko bolj dognan in svoj: uporen duh, ki gre po svoji poti s trmoglavo in strastno doslednostjo in brezobzirnostjo, z lastnostmi, ki so Slovincem v marsikaterem oziru zelo potrebne in zaradi katerih je Vodušekovo ime med mladimi združeno z največjo simpatijo. Zraven tega razodevajo njegove včasih zelo svojevrstne pesmi poleg esprita mnogo skepe in včasih prav rezke in grotesknega cinizma, za katerim pa se utegne skrivati tudi nežnost. Ob tem Voduškovem delu človek ne more mimo misli, da je bilo dano Slovenski Matici, da bi ga izdala, pa tega ni storila. Ustanova, ki ima v programu podpirati naše slovsvo, ki je to nalogo umevala svoj čas tako, da je izdala Golio, je ni hotela razumeti, ko je šlo za danes najelementarnejšega pesnika, za ime, ki pomeni obenem s Faturjem največ v današnji poeziji. S tem je pripisala novo neprijetno dejanje v zgodovino svojega poslovanja, ki marsikdaj ni

Naše pomožno šolstvo

Namen pomožnih šol razodeva njihovo ime: pomagati hočejo otrokom, ki zavoljo motenj v umovanju ali čustvovanju ali zavoljo obojega ne morejo uspevati v osnovni šoli med normalno nadarjenimi otroki. Pomen pomožnih šol pa sega mnogo globlje in je mnogo bolj važen kot nam ga more pokazati ta kratka definicija o njihovem namenu.

Pomožna šola služi posamezniku prav v toliki meri kakor skupnosti, individualna in občestvena koristnost se tu mnogo bolj vidno prepletata kot v drugih učnih in vzgojnih zavodih. Kajti pomožna šola skuša s posebnim vzgojnim vplivanjem in z individualnim učenim prizadevanjem rešiti življenje odnosa družbi duševne slabice, ki bi bili brez te individualne pomoči materialno in moralno izgubljeni. V prav tolikih primerih — to je v 80% — ko pomaga posamezniku, obvaruje tudi družbo hudega zla. Kajti pot teh otrok, če so prepuščeni samim sebi — povečini izhajajo iz vrst najbednejših — vodi neizogibno v pogubo: v zločin in v prostitucijo. V materialnem in moralnem pogledu velja tu pravilo: bolje je zlo pravočasno preprečiti kot ga pozneje odstranjevati. Del te preventivne naloge vrši pomožna šola.

V Ljubljani imamo brezredno pomožno šolo, ki se je v svojem 25letnem obstanku nenehoma razvijala, bodisi zunanje organizatorično, kakor tudi v svoji notranji, socialno-zdravilni in metodološki gradnji. Vendar ta razvoj še ni zaključen, čeprav se zavod lahko meri z enakimi ustanovami v kulturnejšem inozemstvu.

Dve leti pozneje kot v Ljubljani, t. j. l. 1913 so odprli tudi pomožni razred v Mariboru, ki ima danes že tudi svojo brezredno pomožno šolo. Poleg te pa so še posamezni pomožni razredi v osmih večjih krajih Slovenije in sicer na Viču, v Št. Vidu, v Devici Mariji v Polju, v Trbovljah, v Celju, Šoštanju in v Murski Soboti. V vseh teh razredih in v obeh pomožnih šolah je deležnih posebne vzgoje in pouka kvečjemu približno 500 otrok. Toda po statističnih podatkih ima Slovenija slaboumnih in slabo nadarjenih otrok nad 6000. To število nam poleg drugega kaže tudi žalostno dejstvo, koliko teh otrok ostane brez primerne vzgoje in pouka. Približno 1000 jih že takoj pri vpisu v šolo odklonijo, drugi presede leta in leta v enem in istem razredu ter so deležni žalostne usode duševno zaostalih ponavljalcev, svojim součencem v neprestano spotiko in zasmeh. Ker so vsi ti otroci raztreseni po posameznih vaseh, tako da v posameznih šolah ne dosežajo števila, ki dovoljuje poseben razred, je razumljivo, da bi tu pomagali edinole primerni zavodi za duševno zaostale, združeni s smotrno urejenimi pomožnimi šolami. **Toda do danes nimamo v Sloveniji niti enega takega zavoda,** ki bi res bil kos temu namenu. V najnujnejših primerih so dosedaj prihajali ti otroci iz podeželskih krajev v zavetišče sv. Jožefa v Ljubljani (na Vidovdanski cesti). Da bi pa ne ostali brez pouka, so oblasti dovolile v zavodu poseben pomožni razred, ki ima danes 3 oddelke ter je sestavni del ljubljanske pomožne šole. Ker ima pa zavod povsem drug namen in ker je število otrok, ki morejo biti sprejeti, zelo omejeno, je umevno, da ta ureditev nikakor ne ustreza dejanski potrebi po smotrno urejenem zavodu.

Zavod za duševno zaostale pa ni potreben samo glede otrok, ki prihajajo v poštev z dežele, marveč tudi za one otroke, ki sicer imajo možnost obiskovati pomožno šolo, pa je njihova vzgoja pomanjkljiva zavoljo domačih razmer. In takih otrok, ki so ves prosti čas prepuščeni cesti, katerih družinske razmere skrajno kvarno vplivajo na otrokovo

umelo vrednosti, le da takrat niso odločala imena, kakršno je ime velikega pesnika Zupančiča in velikega kritika Vidmarja.

Magajna je bral dve noveli. Prva je nekoliko preprosta in skoraj pravljica zgodba o prodajalki Heleni, neizkušeni »punčki«, ki jo doleti nepričakovana sreča, v drugi si je izbral tržaškega proletarskega psa Črta, neisprosnega sovražnika fašistov. Zgodba je blizu tako imenovane ganljivosti in sega nekod čez nevarno mejo, zakaj ta pes je vendarle preveč človek.

Večer, ki smo ga podaljšali še preko sestanka, da smo se med seboj porazgovorili in porazveselili, je bil srečna misel in je dekletom v Domu v čast. Ob takih priložnostih, ki naj bi jih bilo več, utegnejo priti same kakor tudi povabljeni v stik z našimi tvorcami, ki jim tako srečanje in zavest, kje so našli na odmev, ne more biti brez pomena. V tem pogledu smo na splošno še zelo nerazviti. Celotno z bolj oficijelnimi recitacijskimi večeri se ne moremo ponašati. In vendar bi bili zelo potrebni in to ne samo večeri živih avtorjev, marveč tudi kakšen Prešernov ali podoben večer, za katere skrbi sicer v neki meri radio, kar pa ni zadosti. — Kakor pravijo, bodo vendarle nekje akademiki poskrbeli, da bomo slišali Prešerna.

Za slovensko šolstvo

telesno in duševno rast, je zelo veliko. Za te otroke pomeni pomožna šola brez zavoda le polovičarsko ureditev, kajti tu manjka sistematično vzgojno vplivanje, ki bi bilo možno edinole v zavodu, da bi imelo trajen uspeh. Tako pa 3 do 5urno delo pomožne šole kaj hitro zabrišejo močnejši vtisi ulice in nezdravo ozračje družine, ki je čisto zastrupljeno s pijanstvom staršev, slabimi vzgledi starejših družinskih članov in pa najemnikov.

Smotrno urejeni zavodi v obeh večjih mestih Slovenije bi služili tudi kot študijski instituti učiteljskim šolam (v smislu §§ 25 in 49 zakona o učiteljskih) ter v Ljubljani tudi univerzi.

Da bi dosegala pomožna šola svoj namen, ki je v pripravi učencev za poznejše samostojno preživljanje, bi bila nujno potrebna njena spolnitev s posebno nadaljevalno šolo. Učiteljstvo je izdelalo poseben načrt, ki ga je ministrstvo prosvete odobrilo že l. 1925, a se ne more uveljaviti radi pomanjkanja prostora in denarja za režijske stroške. Seveda bi takšna nadaljevalna šola v polnem obsegu dosegala svoj namen le v primerno urejenem zavodu, ki bi bil opremljen z delavnicami, kakor jih zahtevajo današnje delovne panoge.

Od učiteljstva pomožnih šol se zahteva posebna izobrazba in strokovni izpit. Ker je v tem pogledu največjega pomena učiteljeva praktična sposobnost, bi bilo nedvomno potrebno, da bi se praktični izpit polagal po parletnem teoretičnem študiju določenih predmetov na vseučilišču poleg vzporednih hospitacij na čim bolj organizirani pomožni šoli. Prej so se ti izpiti vršili v Ljubljani, sedaj pa se vrše v Beogradu, ki nima niti ene popolno organizirane šole, marveč le pomožne oddelke pri posameznih osnovnih šolah (od l. 1930). Najbolj neprimerno pa je, da kandidat polaga izpit istočasno za vse panoge, ki spadajo v področje tako zvanega »specialnega šolstva za defektne otroke«, to je za pouk slepih, gluhozemnih, duševno zaostalih in moralno ogroženih otrok. In vendar zahteva vsaka teh panog povsem svojevrstnega študija in posebne usposobljenosti. Zato tudi to vprašanje spada v problem reforme našega šolstva.

A. V.

Gluhozemnica

Z zidavo so pričeli spomladi 1899, stavba pa je bila tik pred začetkom šolskega leta 1900/01 dozidana in dne 28. oktobra 1900 slovesno izročena človekoljubnemu namenu. Dotlej so pošiljali gluhozemce v pouk in vzgojo v nemški Linz, zato ni nič čudnega, če so se odtujevali rodni zemlji, svojem in narodu. Različni dobrotniki so to kmalu uvideli, segli globoko v žep in pomogli v življenje poklicati to prekorično ustanovo. — Do prevrata se je zavod vzdrževal s svojimi sredstvi, leta 1920 je bil podržavljen in podrejen naravnost ministrstvu socialne politike v Beogradu. Z ustanovitvijo oblasti je prešel v pristojnost ljubljanske oblasti, z ustanovitvijo banovin ga je pa prevzela kr. banska uprava dravske banovine v svojo upravo.

Ljubljanska gluhozemnica je bila sezidana za gluhozemne otroke nekdanje Kranjske, zato je v njej prostora le za nekako 60 gluhozemnih otrok. Sedaj je stlačenih v njej 111 otrok, 56 dečkov in 55 deklic, kar je očitno preveč in zelo ovira, da ne rečem onemogočuje higiensko in v vsakem pogledu zgledno urejeno internatsko življenje in delo instituta. Ker je v naši banovini okoli 300 gluhozemcev za pouk sposobnih, jih ostaja vsako leto več ko 50% brez pouka in vzgoje; to nam gotovo ni v čast in pohvalo! Treba bo napeti vse sile, treba bo najti pomočkov, da se ta madež v našem šolstvu prej ko mogoče odpravi. Po organizacijskem statutu je gluhozemnica internatsko urejena ustanova, ki spada med posebne šole. V tej šoli se naučijo gojenci in gojenke predvsem glasovnega govora, s katerim se izobrazujejo in si pridobivajo potrebno znanje za poznejše samostojno preživljanje; gluhozemnica jih usposobi za koristne člane človeške družbe in s tem dokazuje velikanski pomen in pravico do obstanka. Dokazano je, da izšolani in na podlagi šolske izobrazbe in vzgoje obrti izučeni gluhozemci pri delu prav nič ne zaostajajo za sliščimi tovariši, marveč jih še celo prekašajo, ker jih glasovi, v vsej svoji mnogovrstnosti in mikavnosti, ki le-tem neprestano jemljejo pazljivost, ne motijo. Ravno zaradi tega ves kulturni svet gluhozemne otroke šola in vzgaja, ker je vendar tako najboljši. Tudi mi moramo iti za njim, toda ne v preveliki razdalji, sicer nas bodo imeli za nekulturne. Gluhozemci so tu, brez lastne krivde, kar tako jih ne smemo prepuščati usodi, ampak moramo iz njih kaj koristnega in dobrega napraviti. Naše podpore so najbolj potrebni, zlasti kar se tiče vzgoje in pouka. Starši in oko-

lica jim ne morejo blizu, ker so gluhi in imajo zavezan jezik, pomagati jim more edino strokovna šola s svojimi strokovnjaki in nihče drugi. Javnost in merodajni činitelji morajo vendar uvideti, da je boljše, da jih izobrazimo in napravimo iz njih dobre ljudi, ki bodo mogli z delom svojih otrok in svojega v šoli razvitega razuma koristiti človeštvu, da je boljše in za človeško družbo plodnejše, da jih s šolo otmemo usodi, ki bi jih, neizobražene in nesposobne za koristno uveljavljenje, rinila skozi življenje kot berače in postopače, kot parazite in torej nepotne ljudi. Naša dolžnost je, da pomoremo vsem do šole, samostojnega dela in kruha! Čas teče in nič ne reče, zato hitimo, kar je škoda, ki jo bodo imeli gluhozemci, nepopravljiva. Brez odlaganja je treba povečati ljubljansk zavod. Naj govore dejanja!

Šola za slepe

V Avstriji Slovenci nismo imeli svojih zavodov za slepce. Naši slepi so se šolali v nemških zavodih in to največ v Grazu in v Linzu. Šele s prevratom smo l. 1918 dobili prvi slovenski zavod, l. 1919 pa prvo slovensko šolo za slepce. Ta je dobila svoje prostore v Ljubljani v sedanji ženski bolnici in je bila dvorazrednica za šoloobvezne slepe otroke.

Prav tako kot naše ostalo šolstvo tudi ta ustanova ni dobila trajnega in primerne prostora. L. 1922 so odpovedali zavodu prostore v sedanji ženski bolnici in ker v Ljubljani ni bilo mogoče dobiti novih prostorov, so premestili šolo v Kočevje. Tu je izgubila potrebni stalni stik z znanstvenimi in pedagoškimi ustanovami, umaknila se je pa tudi naši politični in kulturni javnosti ter tako zapadla v pozabljeno, kar je onemogočilo zavodu vsak širok razvoj. Le požrtvovalnost delavcev v samem zavodu je preprečila njegovo ukinitve. Zavod se je kljub slabim prilikam celo širil in ima danes trirazredno osnovno šolo in obrtno košarsko delavnico.

V zavodu je prostora za 40 gojencev. Evidenca slepih šoloobveznih učencev pa prikazuje, da je v zavodu še vedno premalo prostora in ostane vsako leto več šoloobveznih otrok brez potrebnega pouka. Vsi, ki razmere poznamo, vemo, da bo treba zavod za slepe na vsak način razširiti. V zvezi s tem pa postavljamo tudi še vprašanje premestitve zavoda. V načelu moramo odklanjati vsako premestitev zavoda izven slovenskega centra, torej izven Ljubljane, še odločneje pa odklanjamo preurejevanje starih stavb v zavodne zgradbe. Zavod za slepe mora biti zgrajen na osnovi sodobnih izsledkov pedagoških, zdravstvenih in socialnih ved. Zavod za slepe ne sme biti kasarna, biti mora dom, kjer bodo urejene delavnice za slepe vajence in kjer bo tudi centrala z vsemi sredstvi za zatiranje oslepelosti.

Zato je potrebno, da se v zavodu samem osnujejo vzporedni razredi za močno slabovidne, za vse one, ki jim moremo s sistematičnim zdravljenjem rešiti vsaj tisto trohico vida, ki ga le še imajo. Drugi narodi imajo za zelo kratkovidne posebne zavode, pri nas pa vsaj sedaj tega še ne bomo zmogli, treba bo tedaj v zavodu samem osnovati razrede za slabovidne.

Le tako bo zavod lahko deloval v dveh smereh, v zatiranju oslepelosti in v usposabljanju popolnoma slepih za delo in samostojno preživljanje.

Ta cilj pa bomo dosegli le, če bomo delali vsi le za koristi slepcev in pri organizaciji zavoda brez-pogojno izločili vse politične, verske ali katerekoli druge pomisleke. Pri organizaciji tega našega zavoda morajo sodelovati pravi strokovnjaki, ki bodo z znanjem in s srcem sodelovali pri delu za slepce.

Vprašanje slovenskega zavoda in šole za slepce je vprašanje vsega slovenskega naroda in ne more postati domena nikakega političnega naziranja, kakor tudi nikake korporacije.

J. G.

Čenjenim naročnikom

Ponovno se obračamo na vse naročnike in prijatelje našega lista s prošnjo, da poravnate naročnino in prispevate v tiskovni sklad. Le tako boste omogočili redno izhajanje našega lista, katerega potrebo ste po teh številkah že morali spoznati.

Akademiki lahko plačate pri vratarju univerze, ki sprejema tudi nove naročnike.

Reprezentančni ples tehnikov

Zveza strok. klubov tehn. fakultete javlja: Akademске vstopnice (po 10 Din) bodo na razpolago pri vratarju univerze, za tov. tehnike po 6 Din pri tov. G. Muhi. Vse želje in reklamacije vpišite v knjigo pri vratarju.

Dokumenti naše preteklosti

10. Pastirski list škofa A. M. Slomška iz l. 1848.

Z današnjim prispevkom zaključujemo vrsto dokumentov naše politične zgodovine, ki osvetljujejo l. 1848. Skušali smo z raznih vidikov, predstaviti glavna vprašanja, ki so vzburla to zanimivo in važno prelomno leto. Govoril je slovenski duhovnik iz celovške škofije o političnem vprašanju, drugi z Dolenskega je v pridigi svaril kmeta pred borbo za izboljšanje njegovega socialnega položaja, Koseski je opozarjal na germansko nevarnost; izjave nosameznikov sta izpopolnjevali prva avstrijska ustava in slovenski narodni manifest iz 1848. Slika dobe bi ne bila popolna, če ne bi poznali stališča Cerkve, za Slovence v tej in kasnejši dobi poleg dunajske vlade najvažnejše institucije, do aktualnih vprašanj. Slomškovo pastirsko pismo kaže njegov pogled na borbo slovenskega kmetiškega ljudstva za odpravo tlačanstva — te največje socialne reforme, ki jo je prineslo to leto slovenskemu ljudstvu.

Svetle resnice v zmešani svet

Preljubi! Ves krščanski svet se veseli svete velike noči, častitega spomina odrešenja našega. — Vaš škof, preljuba moja čreda, pa žalujem od velike skrbi, da bi si verniki vselej aleluje v žalostno pesem ne spremenili; zakaj, ko so ljudje spali, je sovražnik med pšenico grde ljulike vsejal, da na mestu božjih angeljev le peklenski sovražnik svojo veselo žetev ima.

Veliko let ste kmetje vi želeli, naj bi se vam davki preložili in polajšali. Slišali ste in tudi lahko brali, da so naš svetli cesar sklenili, nam novo ustavo al konstitucijo dati in vam kolikor mogoče stan polajšati. Namesto da bi po krščansko Boga zahvalili in pa kakor pametni možje lepo potrpeali, da bi se jim obljava spolnila, pa po enih krajih potrpeli, da bi se jim obljava spolnila, pa po enih krajih sila grdo delajo, kakor razuzdani otroci! — Boste rekli: kaj pa je? — Sreča vaša, ako še ne veste, kako so nekateri zapravljani, planinci in tržani (tudi o nekotikih Kranjcih se ta žalost sliši) na veselo cesarjevo oznanilo po gradovih razbijali, razsajali, se grozili in svojo gosposko hudobneži lasali. — To ni po krščansko, tudi moder človek tega ne stori, le razbojniki tako delajo in pa ljudje, katere je hudi duh obsedel. Bog nas tega varuj! To je strašna praska ali krvavi punt. Puntarjem se pa ni dobro godilo in se ne bo.

Kmetje pravijo: Gospoda nas dere in goljufa; mi nismo dolžni tolikih davkov plačevati, ne tlake delati, ne desetine dajati. Tako so tudi svoje dni trdovratni Judje trdili in Jezusa vprašali, rekoč: »Učenik! vemo, da si resničen in ne gledaš na stan ljudi; povej nam, kako se tebi zdi, ali je prav, cesarju davek dajati?« Oni so le Bogu darovanje tempelj dajati pri volji bili. Na to jim Jezus reče: »Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega.« Ta božja resnica ni bila Judom po glavi; Jezusa križajo. Tako tudi sedanje dni trdovratni kmetje tiste sovražijo, ki jih prav učijo, kar je resnica in pravica. —

Kmetje se grozijo: »Tlake ne bomo delali!« Bog vam daj srečo; tlaka je po enih krajih res velika in težavna. Ali ste pa že slišali, kako je svoje dni tlaka huda bila? Ko so stare gradove po skalah zidali, je kmet vole napregel in na tlako vozit šel, in je tako dolgo vozil, da je kožo volov na hrbtu domov prinesel. Take grozne tlake sedaj med nami ni; pa tudi ta bo pomalem jenjala; samo potrpite, da bo višja gosposka na povelje svetlega cesarja čedno poravnala, kar je prav. Ali pa tudi veste, kaj Kristus o tlaki govori: »Ako te kdo eno miljo daleč s seboj (na tlako) iti sili, pojdi rajši dve milj z njim, kakor da bi se ustavljal.« Brez vse tlake pa ni bilo in ne bo. Svoje dni so kmetje hude tlake služili, pa vendar pravijo, da so veliko srečnejši bili. Zdaj se nekateri kmetje tudi v kočijah vozijo, ali veliko jih v pogubo zavozijo.

Kmetje pravijo: »Brez desetine hočemo biti!« Bog vam daj srečo! Veliko desetine je že nehala; svoje dni so tudi od janeža in mete desetino dajali, od vsega, kar so pridelali, kakor se v sv. pismu bere. Veliko desetine že ni med nami

več; in tako, kar je še desetine, bo tudi nehala, kakor se vidi in po svetu godi. Ali bo pa kmetom brez desetine teža manjša in sreča večja, to sam Bog vé. — Sv. Avguštin uči: »Pravična je ta božja šega, da, če ti desetine ne daješ, boš ti v desetino obsojen. Izvoli si eno ali drugo. Ali dajaj Bogu desetino, in on bo tebi devet delov pustil; če pa ne boš deseti del odštel, hoče Bog tebi devet delov vzeti in le desetega pustiti.« — Le potrpite, da vam bo desetino cesarska oblast preložila, in bodo svetli cesar poprej oskrbeli, kako bodo duhovniki in drugi gospodje v prihodnje živeli, ki so do zdaj desetine imeli. Ne bo vam sreče prineslo, da bi vaši pastirji stradali, ker bi jim vi ne odštevati, kar jim desetine gre, dokler desetina preklicana ne bo. Do zdaj še ni; zaupamo pa v kratkem, da bo preložena. Kdor si sam pravico dela, on je razbojnik, ali pa tat. Bog nas tega varuj!

Kmetje pravijo: »Gospoda nas goljufa in nam krivico dela. Krivica pa ni bila prav in nikoli ne bo.« Tudi jaz pravim tako: pravica mora biti; če na tem svetu ne, ker je ni lahko mogoče, bo pa za toliko lepša enkrat v nebesih. Res je med gospodo goljufov, kakor med kmeti. Ali ni bil med dvanajsterimi apostoli tudi Judež tat in izdajalec?

Lahko, da vas je eden ali drugi odril; pa križal vas vsaj ni. Našega ljubega Jezusa je pa krivični oblastnik na križ pribiti dal. Vendar ni Jezus klel, se ni grozil, ampak je pokoren bil do smrti, do smrti križa. In poglejte! s svojo pokorščino je Kristus svet odrešil. Naj bi bil Kristus delal, kakor hudobni kmetje delajo; mi vsi bi še sužnji hudičevi — pogubljeni bili. —

Pravica mora biti, pa mora od Boga po višji gosposki priti. —

Suntarji in puntarji bodo ob vse svoje — ob dobro vest in ob svojo dušo prišli, ako se ne poboljšajo in ne spokorijo. — Potrpežljivim dobro — razbojnikom pa bo gorje. Stara pravica je, da višji zapovedujejo, podložniki pa ubogajo; Bog je tako pravico napravil. Zdaj pa hočejo podložniki zapovedovati in gosposko prisiliti, da bi vse po njih volji storila. To je narobe svet. Kedaj pa je bilo narobe prav? —

Kdo vas se še spomni nekdanjih hudih let, ko so strašno dolge vojske bile, za vojsko pa nerodovitne letine in draginje nastopile. Ljudje so lakote mrlji, in vendar ni o punku ničesar slišati bilo. Lepo so Bogu služili in voljno potrpeali, dokler je usmiljeni Bog v pravem času boljše dal. Do zdaj smo veliko let ljubi mir uživali, dobre letine imeli, dovolj je bilo kruha in po večjem denarja. Tudi popravo deželskih postav, polajšanje davkov se nam obeta in že daje. In za vse tolike dobrote božje pa grdi ljudje razsajajo, se v hudo šuntajo, puntarjem piti ponujajo, da krščanske učenike zaničujejo in po graščinah razbijajo. Recite vi sami, ali je to pravica? Ali niso taki ljudje (naj si imajo gosposko ali kmersko suktnjo) nevaležni, razuzdani otroci, ostre šibe vredni? Pravični Bog nam kaže ostre šibe tri: vojsko, lakoto in kugo, ki se nam bližajo. Oh bojim se, bojim, da jih bomo skoro skušali tudi mi!

Preljube duše! Veselo veliko noč vam želim, in za pet krvavih ran Jezusovih vas prosim, uslišite me tri reči, če hočete srečni biti:

1. Potrpite, in sami sebi pravice nikar ne delajte! —
 2. Prepričajte se in dopolnite svoje dolžnosti, naj bo tlaka ali desetina ali druga dacija, le do tiste dobe, da vam cesar po pravici preloži. —
 3. Ne dajte se hudobnim suntarjem, podpihovalcem in zapeljivcem nalagati, ne zapeljati, naj vam ravno piti kupujejo, ali še tako sladko govori. Slepci so in pa hudobci.
- Oh, krščanske duše, poslušajte svoje pastirje in lepo jih ubogajte, tako bo vas ljubi Bog vesel, veseli vsi bodo svetli cesar in tudi jaz vas bom vesel. Žalost se nam bo v veselje spremenila, in naše sreče — našega veselja nam ne bo nihče odvzel. To vam iz srca želim za veselo alelujo.

Pri sv. Andreju v lavantinski dolini 2. mal. travna 1848.

K anonimnosti

Danes nadaljujemo s svobodno diskusijo o anonimnosti v časopisu. Izpod navidez majhnega detajlnega vprašanja raste pred nami čedalje globlji in širši problem kvalitete časopisja sploh; časopisja ne le kot svojevrstne oblike javnega življenja, marveč kot tiste oblike, pri kateri je vprašanje moralne pravnosti in družbene odgovornosti najbolj pereče.

O našem predmetu je za novo leto spregovoril tudi eden izmed poklicnih časnikarjev, g. Ciril Kočever (Slovenec). Toda v njegovem članku terja naše opombe predvsem vprašanje odnosa g. Kočeverja do našega lista. G. Kočever se v svojih izvajanjih neprestano vrača k besedi »demokracija«, enkrat tudi s sledečim stavkom:

»List 1551 se navidez zavzema za demokracijo...«
Zakaj samo navidez, g. Kočever? Je bila raba te besede le slučajna ali zares dvomite, da je celo v drugem delu akademske mladne demokracija laž in krinka za čisto druge stvari? Kako so se razpasli ti dvomi! Novinar ste in povrhu še mlad in verujemo, da vidite razne stvari. Toda nam zaupajte: mi resno verujemo v demokracijo, iz globokega prepričanja, da bi se tako najbolje vladalo slovensko ljudstvo.

Članek, ki ga pričbujemo danes, smo dobili še pred novim letom.

Uredništvo.

»Naše časopisje je izrazito strankarsko.« Da, in še več! Naš časopis nikakor ni neoseben ali anonimni organ, temveč zavzema v razmerah, katerih glasilo je, popolnoma osebno stališče, ne le gotove stranke, ampak celo določena zastopnika te stranke. Res je, da takega človeka v slučaju, da te je razžalil, ne moreš obdolžiti direktno, pa čeprav več, kdo je. Je to pač zrcalo naših razmer, ko drug drugega poznamo do zadnjih napak in zahrbtnosti, pa se raje zmerjamo okoli oglov, kot naravnost. Zdi se nam lepše in bolj vladno. Toda, da ostanem pri časopisju: če si po krivem napaden, se lahko braniš proti časopisu, oziroma odgovornemu uredništvu, kot se je to n. pr. v zadnjem času zgodilo Slovenskemu domu. Ne vem, če bi bila tvoja čast bolj oprana, če bi se lotil neposredno tistega, ki je bil iniciator neosnovane, ali pa tudi osnovane obdolžitve (toda seveda take, ki mora ostati zavita v meglo). Vzrok temu, »da naši

dnevnikarji niso popolni ali življenjski,« oziroma, da so čisto navadno provincialno glasilo, se mi zdi, tiči povsem drugod in ne v anonimnosti.

»Naše časopisje je izrazito strankarsko« in zelo dvomim, če »to še ni nič slabega«. Morda sicer v toliko ne, v kolikor sploh drugačno biti ne more. Dokler sami ne poznamo politike, ampak le strankarsko klikarstvo, toliko časa ne moremo zahtevati političnega glasila v smislu evropskih listov. In, če bi naj bilo na javnosti, da bojkotira take časopise, kot so naši, bi ta javnost ostala lepo brez glasila. Na javnosti bi pa bilo, da bojkotira take vrste politiko! Ljotičevci, Jevtičevci, Spahovci, mlado-, staroklerikalci, napredni in konservativni demokrati, socialisti, komunisti, slovenofili, srbofili itd., itd. do neskončnosti; ali je to politika? Sami osebni napadi, v katerih se že rodi nov časopis osnovno samo s tem namenom in zaradi izpadov samih. Popolnoma vseeno je, če bi se tu podpisal ali ne. Le list bi izgledal še v toliko ubožnejši, ker bi pod slehernim člankom blestelo isto ime. Zdi se mi, da ni važno, kdo piše o Cmokavzarju in Ušperni. Zanimivejšje je, da dotični list to redno in navdušeno objavlja. Zato ni naša parola: boj proti tovrstni anonimnosti, ampak boj za novo, drugačno politiko; tako, ki bo zahtevala drugačnega glasila, kamor bodo pisali zdravi in zadostno kvalificirani ljudje!

Drugačna pa je stvar z umetnostno kritiko. Kritika ni stvar lista, temveč popolnoma osebno gledanje tistega, ki jo je napisal. Za to ni odgovoren niti list, niti urednik, ampak avtor sam. Zlasti je važen tu tisti način pisanja, ki mu pravimo »zabavljanje«. Ne glede na to, da vlagajo ljudje v umetniško ustvarjanje vse svoje življenjsko delo, ker jih pač notranja nuja v to sili in so primorani zaradi svojih življenjskih pogojev, odnosno nepogojev nositi tako rekoč svoja najintimnejša čustva na trg in v oceno premilemu »ljudstvu«, je anonimno zabavljanje neprimerno tudi zato, ker se nekdo oglašva v imenu mnogih, pa se vsi tisti »mnogi« morda z njim prav nič ne strinjajo. Res je, umetnosti imamo toliko, da ne vemo kam z njo, vsaj tako zvane umetnosti, in prav bi bilo, da bi ji kdaj odkrito priznali zgrešeno pot. Vendar ne bo v redu, če jo bomo odpravljali na ta način. Kar ti ni prav, lepo povej, ampak tudi podpiši se pod to. Takrat se boš videl, da neslanosti klatiti o stvarih, ki so same na sebi resne in stanejo mnogo truda, ne gre.

Facit: nevažna je anonimnost ali neanonimnost v našem »politikarjenju«, toda ne tako v kritiki! K.

Nove knjige

Dela Otona Župančiča I, II, III. Uredil Josip Vidmar. Akademska založba, Ljubljana MCMXXXVI.

Menda ne bo odveč, če poudarimo na tem mestu delo mlade, a tembolj aktivne Akademske založbe, ki nam je zlasti zadnji čas dala na književni trg nekaj važnih domačih del odlične kvalitete, ki bi bržkone ne našla prav radi svoje kulturne pomembnosti razumevanja pri tej ali oni, več ali manj dobičkarski založbi.

Zato je tem bolj hvalevreden pogum založbe, ki jo vodi S. Škerlj, da je v času take poplave in še večjega povpraševanja po sodobnih romanih, prečesto kaj dvomljive vrednosti, dala na program stvari, za katere se mase ne bodo trgale, a ki so po svojem pomenu veliki kamni tvornega duha onega malega naroda, o katerem nekateri ne morejo verjeti, da bi živel in se razvijal, ker merijo vse le po lastni duševni onemoglosti in ker jim je pogled zameglen.

Prav zaradi tega se nam zdi, da je pot A. Z. prava. Z deli pa, kakor: Pregled slovstva, Pravna zgodovina, Katekizem, Zgodovina slov. jezika, Župančič itd. je dokazala svoj *raison d'être*.

*

Slučaj je, da smo dobili v istem letu novega Prešerna in delo O. Župančiča, t. j. vrha slovenske pesmi, ki sta v marsičem slična, a na drugi strani zopet tako različna.

Medtem ko nam je prvi ustvaril pesniški jezik, ki je po svoji melodioznosti nekaj nenavadnega, ga je drugi stopnjeval do poslednjih možnosti, saj velja Župančič po pravici za največjega poznavalca in tvorca slovenske besede. Po vsem tem ni čudno, da se je Oton Župančič pečal vzporedno s pesmijo tudi s prevajanjem, kateremu se je končno preko dramatike popolnoma predal in ustvaril tako vrsto kongenialnih prevodov svetovnih umetnin.

Mislím, da ta primerjava med Prešernom in Župančičem ni prisiljena, saj sta eden kot drugi pokazala, da je slovenski jezik čudovit instrument, ki mu lahko izvabiš še tako fino melodijo — če si mojster. Naj navedem samo Lenoro na eni strani, na drugi pa kakršnekoli prevod iz Shakespearea ali Rostanda, Molièrea ali Galsworthyja.

Nasprotno pa ni večje razlike kot je med Prešernom, ki se popolnoma predaja ljubezni, in Župančičem, ki trga »sad« s sladkim nepokojem, kakor je ugotovil Vidmar v svoji pred leti izišli studiji o njem. Kako drugačna je elementarna tragika o pesmi prvega in kako drugega, vase zagledanega človeka, ki se niti v ljubezni ne more otresti zavesti pesniškega poslanstva.

1934 je izšla Vidmarjeva študija o Župančiču. Takrat najbrže ni niti mislil na izdajo njegovih pesmi. In tako imamo sedaj pred sabo izbor iz celotnega pesnikovega dela (razen prevodov) brez uvoda, brez opomb, tako kakršno bi končno lahko uredil Župančič sam. Verjetno, da bi bil izbor nekoliko drugačen (mogoče celo skrčen!). Gotovo pa je, da bo tudi taka izdaja prišla prav, ker so vse Župančičeve zbirke menda razprodane. Mogoče pa je opravičilo take izdaje tole: »(pesnik),... ki še ni dovolj odmaknjen in niti ne še zaključen, ker je še vedno tvoren. (V.: O. Žup. str. 10).

Prvi in drugi zvezek obsegata pesmi od Čaše opojnosti do fragmentarnega Jerale in vsebujeta tudi mladinske pesmi, ki bodo gotovo tudi odrasle-mu čitatelju vedno ostale posebno dragocene, saj je Župančič svojevrsten mladinski pesnik. Tretji zvezek pa ima dramatsko sliko »Noč na verne duše«. »Veronika Deseniška« (po Vidmarju ponesrečen dramatski poskus) in »Iz nenapisane Rome-dije«.

Ali je Župančičovo delo s tem zaključeno, ne vemo. Pred nekaj leti je bilo sproženo vprašanje Župančičeve častne pokojnine. Vlada mu je ni dala. Med sto in sto častnimi pokojninami, ki jih uživajo ljudje v tej državi, bi Župančič ne bil med tistimi, ki bi mogli biti po zaslugah za svoj narod v zadnjih vrstah. Preveč ga danes ubija intendantsko delo v gledališču. Če bi se mogel sprostiti, bi gojili Slovenci upanje, da bi od prvega svojega poeta imeli v literaturi sadove zrelih let, da bi prišli do celotne Jeralove podobe, da, dobili bi morda nekoč celo kaj tiste umerjene starčevske modrosti, ki bi tako z višin merila in ocenjevala to naše malo delo in življenje.

Karel Batorič K. B.

Nadaljevanje rezultatov lanske ankete Akademske akcije in razprave »Slovensko delavno ljudstvo in šolnina« je moralo danes izostati, ker nimamo prostora in ne denarja, da bi izdajali list na 6 straneh.

VII. Reprezentančni ples tehnikov – Kazina 30. januarja

Akadska akcija

Da ne bi prišlo do takih nenormalnosti in samovoljnih odločevanj kot v lanskem odboru A. A., je članstvo na letošnjem obnem zboru sprejelo predlog Slovenskega kluba, ki pravi, da mora odbor A. A. vsak mesec sklicati informativni članski sestanek, tako, da ima članstvo možnost sodelovanja.

16. januarja je bil prvi tak sestanek na univerzi, soba št. 90. Pričakovali smo, ne sobo št. 90, ampak zbornico. Saj ima A. A., če sodiš po zadnjem obnem zboru, okoli 1000 članov.

Tisoč. Na prvem članskem sestanku 70–80. Kje je vzrok? Je kriv nepriporočljivi čas, sobota popoldne, ali mogoče odbor, ki ni mogel ali ni hotel članstva dovolj informirati, kdaj se sestane vrši.

Kakorkoli. Dejstvo je: takoj prvi vtis je bil mučen, prvi iz cele vrste sličnih vtisov, katere je človek dobil na tem ponesrečenem sestanku.

Informativni sestanek. Odbor je polagal obračun, odbor je poročal, koliko je naredil v prvem mesecu svoje poslovne dobe, odbor je poročal, ali resno in pošteno dela, ali ne dela v smislu realizacije programa »1940«. Da še enkrat ponovimo bistvo tega programa, katerega smo z veseljem in resno sprejeli.

Do leta 1940 slovenski univerzi vse, kar potrebuje! V treh letih okoli 100 milijonov. Torej letos 33 milijonov. Če letos ne uspemo, prihodnje leto 66 milijonov, tako da bo treba zadnje leto le še 33 milijonov. To je logičen račun. Vsak resen in pošten človek bo in mora tako računati, kajti samo tako je program »1940« izvedljiv. Kdor ne računa tako, ne misli pošteno.

Na programu »1940« je bil izvoljen za predsednika A. A. tovariš Derkač, ki je omenjeni članski sestanek tudi začel.

Rezultanta, ki smo jo dobili pri poslušanju posameznih referatov, o katerih podrobno ne bomo poročali: na vseh področjih delovanja A. A. zaenkrat ni novih uspehov. V ostalem, vsaj v formalnem oziru, moramo priznati, da je možnost dela v letošnjem odboru precej večja kot v lanskem.

In še nekaj smo razbrali iz govorov in poročil.

Vseh odbornikov brez izjeme se loteva malodušnost, neodločnost in vsem primanjkuje energične brezkompromisnosti.

Tovariš predsednik Derkač: »Počakajte, zaenkrat še ni nič, le počasi in gotovo, ne gre vse kar tako, ne gre vse tako hitro.«

Tovariš podpredsednik Muha: »Letos najbrže ne bo nič. Tistih 180.000 Din za anatomsko predavalnico bomo mogoče ohranili, druga pa gotovo letos ne bomo dobili. V ostalem pa ne vem, za kaj bi se prej potegovali, ali za kemični ali za hidrotehnični institut.«

Ostali odborniki so v slični nezdravi, neodločni psihozi.

Tovariš Uršič, referent za menzo, n. pr.: »Z menzo bo težko, kvečjemu če jo bomo ustanovili in postavili na noge sami, s svojim denarjem. Potem šele bi prosili državo za podporo in denar.«

Človek se izprašuje, odkod vse to omahovanje. A. A. je bila pred kratkim v Beogradu. Mogoče so avdijske v beograjskih ministrstvih pripomogle do te malodušnosti.

Razgovori v ministrstvih so izzveneli približno tako:

Dr. Korošec: »Saj se še zato borimo, da ohranimo to, kar imamo v Sloveniji. Iz tega jasno sledi, da je še težje zahtevati nove stvari. Bolnice v Ljubljani ne bo še tako kmalu, upanje pa imam, da se ji bomo v doglednem času le približali.«

Minister Letica: »Prišli ste prepozno.«

Minister Krek: »Po svojih močeh bom pomagal.«

In tako dalje.

Končno vse to ni nič novega. Saj so delegacije A. A. vedno, kadar so šle v Beograd, dobivale podobne odgovore. Za Slovence Beograd nima drugačnih odgovorov, pa naj bo na vladi kdorkoli.

Ne razumemo torej, zakaj radi tega malodušnost v odboru A. A.

Mogoče pa odbor ne zaupa več v možnost realizacije programa »1940«? Že pri poročilu o obnem zboru A. A. smo si postavili vprašanje: »1940«? Resna namera ali volilna demagogija? Danes ne dvomimo več. Odbor je program res sprejel, vsi akademiki se z odborom strinjamo. Danes torej verjamemo, da »1940« ni volilna demagogija. Pomagati hočemo pri realizaciji tega programa. Pričakovali smo v smislu tega programa odločnosti in skrajno trdega in resnega dela odbora A. A. Malodušnost, ki smo jo na tem prvem sestanku srečali, nas je zato še težje zadela. Kaj naj radi široko postavljenega programa ne dobimo prav ničesar?

Tovariši v odboru A. A. Pričakovali smo v smislu »1940« borbenosti in marljive volje vas vseh, srečali smo omahovanje. Mogoče je to že umik? Toda do tega nimate pravice.

Z vami smo vsi akademiki. Hočemo, da pride v vas duh skrajne borbenosti, hočemo da javno in odločno zahtevate, naj pridejo postavke za kemični, za hidrotehnični institut in za pripravljala dela za novo bolnico vsaj v amandmane, če so te postavke v proračunu črtali! F. B.

Gospodom akademikom nudi „Nova kuhinja“

tečno in obilno hrano (ako se javi primerno število reflektartov, se rezervira posebna soba). Cena hrane dnevno: opoldne in zvečer Din 10.—. Servira se za kosilo juha, govedina, prilaga, prikuha ali solata, za večerjo pa mesna in brezmesna hrana. — Hrana je dnevno sveža in okusno pripravljena. — Reflektanti naj se javijo pri vratarju univerze.

Se priporoča

„Nova kuhinja“

Tragični zaton življenja dosmrtnega rektorja v Salamanki, dona Miguela de Unamuno

Veliki španski filozof in pisatelj je mrtev.

Njegovo življenjsko delo je toliko dalo k podobi današnje evropske kulture, da bi še smrt sama odjeknila daleč preko španskih mej, ko bi ne prišla v okoliščinah, ki so nenavadne, izjemne.

Tudi nad to smrtjo leži tegobna senca, ki leži danes nad Španijo.

Pred meseci je njegova poslanica proti barbarstvu v državljanski vojni razburila Evropo. Stari filozof, ki je v svojih delih toliko branil človekovo osebno svobodo in dobrine evropske kulture, se je postavil ob stran generala Franka. Njegovo obožbo republikanske stranke v tistih usodnih, odločilnih dneh, je ponatisnil ves veliki evropski tisk. Toda nič manj žgoči niso bili odgovori. Tudi naš list je nudil enega izmed njih, odprto pismo ruskega pisatelja Ilije Ehrenburga, svojim čitateljem kot donos k naporom, da si ustvari človek pravo sliko razmer v deželi, katere razvoj s strahom motri Evropa, da, dobršen del sveta. General Franko je imenoval takrat dotedanega profesorja za klasično filologijo Unamuno za dosmrtnega rektorja univerze v Salamanki.

Dogodki so se odtlej razvijali dalje svojo pot in puščajo na točki kot so danes, opustošeno, od topniškega ognja in letalskih bomb razdejano Španijo. Med mnogimi žrtvami, neznanimi in znanimi, je danes že tudi reprezentant kulturne Španije v zadnjih desetletjih. Njegovo tragično življenjsko pot v teh mesecih je opisal neki angleški publicist v enem izmed velikih pariških tednikov. Obiskal ga je tik pred smrtjo in ohranil svetu misli, s katerimi se je stari filozof poslavljajal.

1. oktobra 1936 je bila svečana otvoritev predavanj salamanske univerze. Predsedoval ji je v imenu generala Franka rektor Unamuno, slavnostni govor pa je imel profesor literarne zgodovine Madonado. Govoril je o roki, ki jih veže, o Španiji in proti — Španiji, o domovini in njenih so-

vražnikih... in končal svoj govor z ostro kritiko Baskov in Kataloncev, ki zahtevajo avtonomijo. Unamuno ni imel namena govoriti, toda ta govor ga je razburil, da je strastno odgovoril:

»Govorili ste tu o Španiji in proti — Španiji. Prav! — toda jaz pravim, da so na eni kot na drugi strani taki, ki ljubijo svojo domovino in taki, ki je ne ljubijo. Smatram, da sem bil kot Bask napaden, in škof, ki je sedel ob moji strani, da je bil napaden kot Katalonec. Oba sva Španca prav toliko kot vi! —«

Govoril je dalje o stvarih, ki se gode na fronti — na eni kot na drugi strani, zaradi česar se je dvignilo na univerzitetni zbornici nepopisno ogorčenje. V splošnem trušču je zakričal »španski Goebbels« general Milan Astray: »Smrt inteligenci!« — Ta krik v dvorani salamanske univerze je vzbudil nov vihar. Profesor Bernejo je protestiral: »Tu smo v hiši inteligence!«, Frankova žena se je onesvestila, poet-rojalist Peman je kričal: »Ne, ne smrt inteligenci, smrt slabim intelektualcem!«

Slavnostna otvoritev je končala z razsulom. Dosmrtni rektor salamanske univerze don Miguel de Unamuno je bil odstavljen, nadzorovan in izključen iz družbe. Policist, ki ga je odslej spremljal na vsak korak, je dobil nalogo, da strelja, če bi poskušal stopiti v avtomobil.

Odtlej je obtoževal.

Zadnje njegove misli, kot jih je prinesel inozemski novinar Evropi, so bile:

»Vidite, kar oni najbolj mrže, je inteligenca. Zakleti sovražniki vsega so, kar predstavlja v svetu človeški duh in kar nasprotuje brutalni sili in slepoti razdiranja in nasilja.«

Ogorčenje, ki je gorelo v njem z isto nepomirljivo strastjo, s katero je pisal vse svoje stvari, je nadvladalo njegovo življenjsko silo. Sredi razgovora s prijateljem, ki ga je obiskal, je v razburjenju umolknil. Sedel je ob kamini z nogami ob ognju. Naenkrat se mu je vnela obutev. Prijatelj se je sklonil, da bi mu pomagal, in ob dotiku videl, da je telo, iztegnjeno v naslonjaču, mrtvo.

Mali

je res najboljši pisalni strojček

IVAN LEGAT
MEHANIČAR

Maribor, Vetrinjska ulica št. 30

Tel. int. 24-34

Ljubljana, Prešernova ulica 44

Tel. int. 26-36

Ivan Rob.

Sluga

(Servus servorum.)

(Po Erjavcu: Ne muči živali.)

Sluga je zelo širok pojem, ker smo prav za prav mi vsi sluge ali sužnji marsikatero osebo, marsikaterega pokreta in kdor misli, da je tega prost, je le prerad suženj svojih strasti.

Preveč bi bilo dela, če bi hotel obdelati vse sluge sveta. Zato se bom omejil le na univerzitetne sluge.

Student in profesor sta gospodarja na univerzi, pa čeprav samo na papirju. Bog in ustava sta jima dala to pravico. Profesor lahko po milej volji otresa svoj kljun po predavalnicah in lušči iz neznanke množine plev tudi kakšno užitno zrnice, študent se lahko šopiri v svojej ličnej opravi, lahko žvižga po hodnikih in stresa z repom, sluga, ubogi sluga pa zapuščen čem v kakšnem kotu. Ali revež je še vesel, če more kedaj tako brez dela čemeti. Le preradi ga pošiljajo profesorji po raznih opravilih. To naj bi se bilo. Profesor sme priganjati slugo k delu, če je to sploh potrebno, kajti med njimi ne razsaja tako občutno orientalska bolezen »sedalitis«, ki je jako razširjena med profesorji in študenti. Ta bolezen ima tako čud, da mora bolnik po cele dneve in noči posedevati v gostilnici ali kavarnici. Profesor sme pošiljati slugo po potrebnih opravilih, toda izrabljati ga ne sme v svoje namene. To veljaj za vse sluge pod božjim soncem.

Ali profesor ne pomisli, da marsikateri sluga več in bolj naporno dela kakor trije profesorji skupaj — seveda trije nepravilni profesorji (professores falsi). Profesor ne pomisli, da sluga niti toliko plače nima, kolikor je porabi marsikatera profesorjeva samica za negovanje svojih dražestnih krempelj-

čkov ali za barvanje svojega nežnega kljunčka in Boga naj zahvali, da mu sluga za tako plačo še toliko dela.

Ljudje se radi izgovarjajo: »Kaj za to? Saj je le neumen sluga.« No mnogokrat je sluga bolj pameten od takega surovca. In če bi tudi bil neumen, kdo ti je dal pravico preoblagati ga z delom? Ali ni tudi njega ustvaril Bog, ali ni tudi njemu dal celih in zdravih udov, ki jih je pa nekaterim vojska vzela, ali nima tudi on pravice, da se veseli življenja? Tudi sluga čuti zafrkjive in pikre besede, s katerimi ga zbada tak človek brez srca in brez usmiljenja.

Sluga je vmesni člen med psom in ovco. Psu je podoben v svojeje zvestobi, vdanosti v božjo voljo in po svojeje poslušnosti, ovci pa po svojeje skromnosti, krotkosti, potrpežljivosti in dobročudnosti. Iz vsega tega že na prvi pogled spoznamo, da je sluga jako koristna domača žival in že zaradi tega bi morali z njim lepo ravnati. Po ovci ima še to lastnost, da je preživač ali prežvekovalec. Ker večkrat dobiva premalo hrane, zato jo mora doobra izrabiti in to stori na ta način, da hrano dvakrat prežveka. V krmi ni izbirčen. Včasih mora tudi požirati ošabne, zaničljive in pomilovalne poglede ter jezne, pikre, zadirčne in hruleče besede. Čudno pri živali je to, da kaviarja ne jé, če je tudi lačna, da se skoz njo vidi.

Kakor ovco, tako tudi slugo radi strižejo, sku-bejo in včasih še celo oderó.

Sluga se nahaja vedno tam, kjer so ljudje nerodni, neokretni in si sami ne vedó pomagati.

Na univerzi poznamo te-le sluge:

Navadni sluga (Servus servorum vulgaris).

Seminarski sluga (Servus servorum seminarii).

Uradni sluga (Servus servorum officii).

(Dalje prihodnjič.)